

MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG
MOZGALOMPEDAGÓGIAI SZAKOSZTÁLY

MOZGALOMPEDAGÓGIAI FÜZETEK

10.

**A VASVÁRI DIPLOMA
KITÜNTETETTJEI
2001 – 2014**

Budapest, 2016.

Szerkesztette: Révész György

Magyar Pedagógiai Társaság, 2016.
Felelős kiadó: Trencsényi László

ISBN 978-963-7123-45-0
Mozgalompedagógiai füzetek, ISSN 2061-859X

Előszó

Gulyás Sándor kollégánk és tagtársunk, az Apáczai-díj történetének szorgos kutatója 2009-ben, fontos tanulmányt tett közzé az Új Pedagógiai Szemle hasábjain. Az 1973-ban alapított díj kapcsán nem csupán a hányatott sorsú erdélyi professzor emlékét idézi finom, szeretetteljes iróniával, hanem a pedagógusok elismerésének történetét is.

„Nem vagyok kutatója, még ismerője sem a kitüntetéstörténetnek, ezért csak félve írom le, hogy a közoktatás sok száz éves története során a legutóbbi évtizedekig sosem adtak szakmai jellegű kitüntetések pedagógusoknak. Természetesen ők is részesülhettek a polgári alkalmazottaknak adható díjakból. Ha máshonnan nem, Gárdonyi regényéből értesülhetünk erről. «Őfelsége Kovács Ágoston mátraszéli néptanítónak ötven évi sikeres működése elismerésül a koronás ezüst érdemkeresztet ... adományozta.» (Az író nem állhatta meg, hogy hozzá ne fűzze, ugyanekkor «egy császári és királyi nyugalmazott udvari lovász az arany érdemkeresztet kapta».) Így megy ez, mióta a világ világ – sopánkodik a beletörődő lélek.»

Aztán az Apáczai-díj elnyerte méltó helyét, máig az egyik legfontosabb miniszteri elismerés szakmánkban. (Itt jegyezzük meg, hogy a Romániai Magyar Pedagógusszövetség is adományoz Apáczai-díjat, erre pályázhatnak erdélyi, partiumi kollégáink. S hogy a 90-es években a miniszteri elismerések száma évről-évre gyarapodott, kialakult a Magyar Kultúra Napján adományozható, a nevelésügy szakágaiként rendezett díjrendszer. Sokáig voltunk büszkék arra, hogy egykori elnökünk, Kiss Árpád (akinek tiszteletére, egykori munkahelye, az Országos Pedagógiai Intézet alapított először emlékérmet 1988-ban) is fontos elismerés névadója, a neveléstudományi kutatók szakdíja volt sokáig. Jelenleg néhány éve nem adományoznak Kiss Árpád-díjat, ahogyan a jeles debreceni professzor – egyebek mellett kiemelkedő cserkészvezető – Karácsony Sándor is csak néhány évig maradhatott kitüntetés-névadó. A pedagógia világában ma a 48-as, 68-as kiváló miniszter nevét viselő díj a legrangosabb, ez az Eötvös-díj. (Persze, gazdag a

listája azon kollégáinknak is, akik a legmagasabb állami kitüntetés, a Kossuth-díj tulajdonosai.)

Fentiekből kitűnik, hogy az elismerések hagyományában jelentős a neveket viselő érdemérem, kitüntetés. Ezt a hagyományt követte a MPT Mozgalompedagógiai Szakosztálya is, amikor *Vasvári Pál* nevével alapított elismerést kifejezendő mindazt az eszmeiséget, amit a szabadságért fiatalon mártíriumot vállaló rajongásig szeretett tanár neve jelentett és jelent.

Az elismerések, kitüntetések másik fajtája nem példaadó előd nevéhez kötődik, hanem megnevezi a kiemelkedő érdemet, amit az elismert személy (olykor közösség) teljesítménye igazol. Természetes, hogy az önkéntesek, önkéntes aktivisták és önkéntes tagok bázisán szerveződő gyerek- és serdülőszervezetek is élnek az erkölcsi elismerés e formájával. Csak néhány beszédes példát idézünk. A magyarországi cserkészmozgalom nagyhagyományú elismerését 2008-ban felújította. Újra adható a „*Jó munkáért*” *Életmentő Cserkészkitüntetés*, melyről igaz legenda tartja, hogy a félezer kitüntetett (valóságos életmentő teljesítménnyel) közül is kiemelkedett Csorba György, aki négy alkalommal nyerte el e címet.

Sajátosnak, s a cserkészjellem belső vezéreltsége elvének tükrét látjuk abban, hogy a cserkészszövetség alapszabálya nem ír le további kitüntetések. A jó munka igazi jutalma annak tisztességes eredménye – ez az elv felel meg a cserkészszerménynek. Más kérdés, hogy a szigorú hierarchiában felépülő próbarendszerhez kapcsolódó jelvények ékesítik viselőik zubbonyát.

Az is sajátos, hogy a határon túli magyar cserkészszövetségek élnek a példaadó hősök nevét viselő díjak adományozásával. Dobri János, Puskás Lajos és Z. Sebess József nevét viselő kitüntetést a romániai magyar cserkészek, ill. a cserkészértékeket vállaló személyek kaphatnak. (A kitüntetések alapító levelei árnyaltan leírják a három érdem különbözőségét is. Dobri János kitüntetés évtizedeken átívelő, példaértékű és kimagasló nevelői munkáért odaítélendő kitüntetés. Puskás Lajos kitüntetés a csapaton belüli nevelési munkán túlmutató, az RMCSSZ fejlesztése és a magyar cserkész értékek terjesztése érdekében teljesített áldozatos, iránymutató és példás munkáért, szolgálatért, a Szövetségben, több

cikluson keresztül példásan és eredményesen teljesített tisztségviselői munka /körzetvezető, elnökségi tag valamely munkakörben/ elismerésül, illetve a cserkészértékeket megvalósító szervezeten kívüli, példamutató személy elismeréseként. Z. Sebes József kitüntetés kimagasló és iránymutató szövetségi szintű tevékenységekért, Szent György kitüntetés a kiemelkedő támogatóknak.)

A szlovákiai magyar cserkészek a Csodaszarvas-kitüntetés mellett Beszédes Lajosról nevezett díjat alapítottak vezetőknek. Ugyanők adományozzák a Csodaszarvas-díjat.

A haza és haladás együttes eszméjét követő Magyarország Felfedezői Szövetség kitüntetési rendszerében nem is a díjak elnevezése érdekes, hanem az adományozók neve. A hagyományörző vállalásnak megfelelően a magyar történelem jeleseinak leszármazottait kérte fel a szövetség vezetése díjak alapítására, s az elismerésnek az ad rangot, hogy a történelmi nevet viselő személy személyesen adja át. (Fontos megjegyeznünk, hogy az alapító elnök – Rakó József, aki egyébként a Vasvári Diploma kitüntetettje – e hagyományt korábban, a hetvenes évek úttörőmozgalmának keretei közt is megpróbálta, megannyi történelmi város vezetője, akkor tanácselnöke – akár Kőszeg, akár Esztergom stb. – adományozott elismerést a legjobb őrsvezetőknek.) Hazáért-díj (Görgei tábornok arcképével), Kossuth tiszti jelvény, Nemzeti hagyományörző, Ezüstszarvas, Aranyszarvas díjak sorolnak egymás után. A városvezetők alapításában a szövetség fellegvárának, Sárospataknak a díja emelkedik ki.

Az úttörőmozgalom elismerései – különösen grafikai megjelenésükben – sokáig hasonlítottak a felnőttek kitüntetéseiére, nyilván a munkában élenjárók elismerésének analógiája állt a Kiváló Úttörőmunkáért. Kiváló Ifivezető, Kiváló Úttörővezető érmék mögött, s „hierarchiája” is követte az állami elismerések rendjét. Az utóbbi kitüntetésnél egy fokkal volt magasabb az Úttörővezetői Érdemérem. (Természetesen, azokban a korszakaiban, amikor a próbarendszert, szakpróbarendszert programjába illesztette, az úttörők is büszkélkedhettek jelvények, kitűzők sokaságával.) Szép gesztus volt az a szerény jelvény, mely azt tükrözte: hány éve végez

vezetői munkát az úttörővezető. (A *Jótanulásért* érdemérem az ötvenes évek elején a munkaversenyek világát idézte.)

1979-ben a Gyermek Nemzetközi Éve hozott jelentős újítást. Ekkor alapította a mozgalom – akkor és sokáig egyedülálló gyermekérdekű elismerésként a Gyermekekért Díjat. Az üvegplasztika sok kortársunk, jeles művésznk, pedagógusunk polcát díszíti. (Legutóbb a világhírű Pető Intézet emlékvitrinjében láthattam egy példányát.)

S a Magyar Pedagógiai Társaság? A háború előtti időszakra a tiszteleti tagság volt jellemző. Így a világhírű pedagógusok, Claparède és Maria Montessori látogatásukkor e kitüntető, s a társaság számára is megtisztelő címet kaphatták. Újjáalapításának 10. évében alapított a társaság elnöksége emlékplakettet. A mívés bronz műalkotást jeles elődeink kapták. A rendszerváltás utáni, szerényebben gazdálkodó társaság inkább az emléklapok adományozásával él. Szép hagyomány, hogy a több mint 10 nyári Staféta tábor emléklapját nem a táborvezetőség vagy az egyesület vezetése hitelesíti aláírásával, hanem éppen fordítva: a táborlakó maga választhatja ki: kitől kér – mintegy emlékül – aláírást.

Makarenko Munkabizottságunk alapított alapító elnöke nevével Petrikás Árpád-díjat. (A debreceni professzor megannyi pedagógiai találkozás szervezője maga is gyakran élt az emléklapok, oklevelek adományozásának, az erkölcsi elismerés serény szimbólumának szokásával.) Ebben a kontextusban alapította Laurenszky Ernő a Vasvári-diplomát. Az elismeréshez járó palack vörösbort nyugdíjából fedezte.

***

A Vasvári Diplomát a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya adományozza *„a magyar gyermekek és fiatalok körében több évtizeden át kifejtett áldozatos nevelőmunkája elismeréséül”*. A legkorábbi szövegezésben még *„a magyarországi gyermekszervezetek körében”* kifejezés szerepelt összhangban azzal a szándékkal, hogy „ökumenikus”, bármely hazai gyermekszervezetben (cserkész, úttörő, felfedező, stb.) tevékenykedő szakember, gyermekvezető munkája díjazható legyen. A szakosztály

tagsága csak később módosította ezt azért, hogy a Magyarország határain túli gyermekszervezetek vezetőinek áldozatos munkáját is el lehessen ismerni, csakúgy, mint a nem feltétlenül gyermekszervezeti keretek között, de gyermekek körében és érdekében (pl. gyermekegyüttesben, egyházi gyermekközösségben) végzett tevékenységet.

A Vasvári Diploma erkölcsi megbecsülés, pénzjutalommal nem jár, mindössze egy díszes oklevéllel, amit lehetőség szerint a díjazott közössége előtt adunk át. De talán éppen ez – tudniillik a közösség, a szakmaiság és az erkölcsi megítélés – adja meg igazi értékét. Úgy véljük, a kötet lapjain sorakozók neve és munkássága ékesen bizonyítja ezt.

Trencsényi László

Vasvári Pál, a tanár (1826. 07. 14. – 1849. 07. 06.)

Az 1846-os esztendő nevezetes dátum volt a magyar reformkori nőnevelés és emancipációs törekvések történetében.

Ekkor nyitja meg leánynevelő-intézetét Teleki Blanka, ahol szaktanári rendszerét elsőként alkalmazva, magyar nyelven folyt az oktatás. Jelentős lépés ez abban az időben, amikor az ország legnagyobb fiúgimnáziumaiban is egy-egy osztály valamennyi tantárgyának oktatását egyetlen tanár látta el. Az intézet a kezdeti nehézségeket leküzdve 1846 szeptemberétől 1848 decemberéig állt fenn, főrangú kisasszonyokat polgári származású (honorácior) tanárokkal tanítva.

Ebben az intézetben tanított magyart és történelmet Vasvári Pál.

A történelem első évi tananyaga az ókor és középkor története volt. Történelem tanárként Vasvári Pál példákkal világította meg a történelem eseményeit. Vallotta, hogy a múlt alapos tudása vezethet el a jelen megértéséhez. A történelmet jelenformáló tényezőnek tartotta. Életrajzaiban eszményképeket állított a 10-12 éves lányok elé. Dolgozataiban, szóbeli számonkéréseiben a világ- és magyar történelem hőseinek párhuzamos jellemrajzait kérte (Hannibál – Hunyadi János). A reformkori jelen problémái és az intézet hétköznappjaival kapcsolatos események is helyet kapnak a növendékek fogalmazásaiban.

A tanár munkájának hatékonyságát tanítványai előrehaladásán lehet lemérni. E szempont szerint Vasvári kitűnő, rajongásig szeretett tanár volt.

Vasvári Pál közéleti tevékenységének utolsó, drámai szakaszát a márciusi ifjak történetéből ismerjük. A forradalom és szabadságharc egyik kulcsfigurájává vált.

1849. július 6-án esett el a Gyalui havasokban a haza szabadságáért vívott fegyveres harcban.

*„Azon párthoz tartozunk, mely egy cseppet
kíván képezni a világszabadság tengerében.”
(Vasvári Pál)*

VASVÁRI-DIPLOMA

melyet

a

MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG MOZGALOMPEDAGÓGIAI SZAKOSZTÁLYA

adományoz a magyarországi gyermek- és
serdülőszervezetek körében több
évtizeden át kifejtett
áldozatos nevelőmunkája
elismeréséül.

Budapest,

.....
szakosztályelnök

.....
ügyvezető elnök

Rikker József (2001)

Rikker József, pedagógus, korábban cserkész-, fél évszázadon keresztül úttörővezető. Ember, akinek hite, embersége, töretlen lelkesedése nemzedékek számára volt példa.

Hosszú utat tett meg az újpesti, majd pestújhelyi kisdíák, aki a negyedik elemi után a piaristákhoz iratkozott be. Már a pestújhelyi csapatban farkaskölyök lett, de a cserkész újoncpróbát és a fogadalmat a piaristáknál tette le, s ez után nyílt ki igazán a világ: az első tábor Mátrafüreden, majd a következő évben az első vándortábor. Közben megismerkedett a vízi mesterséggel is, 15 évesen már részt vett az őrsi hajó építésében – amit aztán a piarista gimnázium államosítása után még sikerült megmenteni.

A piaristáknál szerzett érettségi az ötvenes évek elején nem volt jó ajánlólevél. Nem is vették föl az egyetemre, így aztán – átmenetileg – a „munka frontján” helyezkedett el. Közben illegális cserkészvezető volt, vízitúrákat tett és szervezett a piaristáktól megmentett csónakokon, és indiánozott is.

1952 fordulópont volt az életében. Munkahelyi ajánlással ifivezető lett a IX. kerületi Knézich utcai iskolában, és élete ettől kezdve szorosan összefonódott az úttörőmozgalommal.

Vannak, akik váltig állítják: a szervezet a fontos. Jóska számára az ember, a gyerek fontosabb volt. Neki nem adatott meg a választás lehetősége, így az egyetlen lehetőséget választotta, ahol gyerekekkel foglalkozhatott: az úttörőt. A – 19 évesen talán még nem is teljesen tudatos – döntés egy életre szóló elköteleződést jelentett.

Rikker József végül „hivatalosan” is pedagógus lett. Dolgozott nevelőtanárként, a Deák téri iskola megbecsült pedagógusaként, úttörőházi munkatársként – de életének minden szakaszában, minden munkahelyén úttörővezető maradt. Úttörőcsapatokat alapított és irányított, őrsvezetőképző tanfolyamot és táborot vezetett, különböző szakbizottságokban dolgozott. Alig volt olyan területe az úttörőmozgalomnak, amelyben ne alkotott volna maradandót. De az igazi szerelem – kiscserkész kora óta – a víz volt. 1986-ban részt vett az Úttörő Vízi Flotta megalakításában, amelynek 1989-től ügyvivője volt, kidolgozta a vízi vezetőképzés anyagát és módszertanát, és

2000-ig a csepeli vízi bázis kapitánya volt. Sokoldalú, kimagaslóan eredményes tevékenységét a Magyar Úttörők Szövetsége számos kitüntetéssel ismerte el, s elsőként kapta meg a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya által alapított Vasvári Diplomát.

Tépelődő, vitázó, igazságkereső ember volt. A dolgok gyökere érdekelte, az új világ megannyi negatív jelenségére is válaszokat keresett, sokat vívódott a szabadság és a felelősség, fegyelem elvei között, hiszen a vízen volt alkalma megtanulni ezek fontosságát, kényes érzékenységét.

Nem csak munkaköre szerint volt tanár, nem csak beosztása szerint úttörővezető: a gyermekek szeretete és tisztelete volt pedagógiájának alapja, miközben minden lehetőséget megragadott, hogy tisztességes, becsületes, bátor, kitartó felnőtté nevelje tanítványait, úttörőit. Olyanná, amilyen maga is volt, hiszen ő volt a példa. Ember volt, igaz ember.

Bodolay Géza (2002)

Bodolay Géza a magyar reformátusok dunántúli ágának neveltje volt: a pápai Református Kollégium, majd az Eötvös József Collegium irányította a tanári pályára, a magyar irodalom és a magyar nyelv tanítására, valamint tudományos szintű művelésére, hasonlóan kiváló nyelvész elődeihez, mint Ferenczy Géza, Balázs János, Lőrincze Lajos, Rácz Endre. A magyar irodalom javát Bodolay már a két budapesti (Arany János, ill. II. Rákóczi Ferenc nevét viselő gimnáziumban különösen versekben szerette megmutatni; így terjesztette hírét magyar nyelvű remekműveknek egyetemi szinten is (Debrecenben, majd Varsóban, Leningrádban és Berlinben). A tanulságokat a gyakorlatban is alkalmazta a regöcskerkészek körében. Tagja lett a Magyar Cserkészszövetség szélesebb körű országos vezetőségének. Itt olyan, később híressé vált fiatal egyetemistákkal dolgozott együtt, mint Göncz Árpád, Klaniczay Tibor.

1944 őszén egyik szervezője volt az antifasiszta nemzeti ellenállás Görgey-zászlóaljának. A Börzsöny hegységben folytatott partizántevékenységét szovjet hadifogság követte. Innen hazatérve folytatta tanulmányait, mellette a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége regős vezetőtisztjeként tevékenykedett, 1947-ben vezetője volt a magyar delegáció regőscsoportjának a franciaországi cserkészvilágtalálkozón, a Béke-Dzsemborin. Pedig közben már megszenvedett a magyarságáért: kétévi szovjet fogságban, majd 1949 és 1954 közt itthon börtönben „államellenes tevékenysége” (valójában a debreceni egyetem fiatal oktatóival a szabad politikai életéről folytatott tanácskozások) miatt.

Pályájának indulásakor a Petőfi korabeli diáktársaságokkal, önképző körökkel és ifjúsági zsebkönyvekkel foglalkozott. Az 1848 előtti diáktársaságokról szóló dolgozatával szerezte meg 1958-ban az egyetemi doktorátust. Ennek kibővítése lett az 1963-ban megjelent terjedelmes (több mint 800 oldalnyi), a reformkor története és a nemzetiségi viszonyok alakulása szempontjából is alapvető fontosságú kötet; ezzel kandidátusi fokozatot szerzett 1965-ben. Később jelent meg könyve Petőfi diáktársaságairól. Foglalkozott Vörösmarty publicisztikájával, végül Vörösmartyval mint pedagógussal. Horváth Károllyal, majd ennek halála után egyedül szerkesztette a Vörösmarty összes műveinek kritikai kiadásában legújabbban megjelent 15. kötetet. Pápától Pápáig c. – kéziratban maradt – önéletírásában kifejti, hogy a Református Kollégium a református iskolák együttesét jelentette számára, nem pedig az internátusnak nevezett épületet.

1999-ben létrehozták Buvári Márta indítványozására a Bárczi Géza Kiejtési Alapítványt Mészáros András kuratóriumi elnökségével, Balázs Géza, Balogh Lajos, Kérész Gyula, Zakariás András közreműködésével, Hajdú Mihály és Sente Imre. Az alapítványt célzó megbeszélések Bodolay Géza lakásán történtek. Az ě-zés terjesztésében Bodolay nem volt túlzó. Nem tette magáévá azt az irreális kívánalmat, amit Kodály után néhány későbbi híve is szeretett volna: hogy a magyar helyesírás is jelölje ezt a 15. magánhangzóként számon tartott ě hangot. Csupán arra hívja fel a

figyelmet, hogy a magyarul beszélők jelentős része (ha éppen nem a többsége) megkülönbözteti ezt a külön fonéma-értékű hangot.

Megalapítása után élére áll a Magyarországi Cserkészcsapatok Szövetségének. Protestáns lélekkel ostorozta az egyoldalúan katolikus indíttatású cserkészzet-reneszánszt. A XX. század végéhez adekvát a modernitást és a hagyományokat ötvöző cserkészzet volt az eszménye.

Műveiből: Színjátészó önképzőkörök 100 évvel ezelőtt. Március Tizenötödike 31. (1947); Ifjúsági zsebkönyvek a szabadságharc előtt. Március Tizenötödike 31. (1947); Gondolatok az önképzőköréről. Köznevelés 21. (1948); Irodalmi diáktársaságok 1785–1848. Bp. A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete. Akadémiai Kiadó, 1963; Petőfi diáktársaságai. Bp. Kozmosz Könyvek, 1973; Üzenet egykori iskolámba. In: A pápai református gimnázium évkönyve. (1999-2001); Vörösmarty, a pedagógus. In: Vörösmarty – mai szemmel. Székesfehérvár (2000); „Nyelvművelőinkre soha szebb feladat nem várt...”.

Módszertani Lapok. 1 (2001); Versék szébben. Válogatta, helyesírási és kiejtési magyarázatokkal ellátta Bodolay Géza (2001.)

Réthei Prikkel Lajos (2003)

Az 1924-ben született Réthei Prikkel Lajos a kecskeméti tanyavilágból indult – édesapja tanyasi tanító volt. A középiskolát a kecskeméti református kollégiumban végezte, már ebben az időben aktív regőscserkész volt, csapaton kívüli feladatokat is megoldott. Budapesti bölcsészhallgatóként tagja volt a Magyar Cserkészszövetség szélesebb országos vezetőségének. 1944 őszén egyik szervezője az antifasiszta nemzeti ellenállás „Táncsics” egyetemi zászlóaljának, egyik bevetésükön súlyosan meg is sebesült.

1946–49 között a NÉKOSZ Szabó Dezső Kollégiumának igazgatója. Az ötvenes években a Budapest VIII. kerületi Tanács tanácselnök-helyettese, majd megbízott tanácselnöke volt. Az 1956-os forradalomban aktív szervezőmunkát végzett különböző forradalmi bizottságokban, ezért többéves börtönbüntetést

szenvedett. Szabadulása után több éven át csak segéd munkásként, betanított munkásként dolgozhatott. A diktatúra enyhülése során megengedték, hogy pedagógusként dolgozzon, ekkor a gyerekek iránti szeretettől vezetve az egyik kőbányai iskolában vállalta az úttörőcsapat vezetését, később a vízi szakbizottságot segítette. Bekapcsolódott a Hazafias Népfront védőszárnyai alatt szerveződő civil szervezetek, irodalmi társaságok munkájába, elsősorban a leányfalui Móricz Zsigmond Társaság vezetésébe. 1972-ben az egykori népi kollégisták megalakították a „Fényes Szellők” Baráti Kört a NÉKOSZ pozitív hagyományainak a reformmozgalmakba való beépítésére. A rendszerváltás után a baráti kör jelentős tekintélyre tett szert, hagyományápolásában felölte a magyar kollégiumi hagyományok több évszázados történetét, a kollégiumi nevelők szervezetével együttműködve segítette a kollégiumok nevelőmunkáját, határainkon innen és túl.

Ennek a munkának haláláig motorja volt a társaság ügyvezető elnökeként Réthei Prikkel Lajos. A rendszerváltás évében újjáalakuló cserkészmozgalomnak Réthei Prikkel Lajos alapító vezetője, a Magyar Cserkészcsapatok Szövetségének országos intéző bizottsági tagja lett. Vezetőként a többi cserkészszövetséggel és a többi demokratikus gyermekszervezettel (úttörők, gyermekbarátok, Magyarország Felfedezői stb.) való együttműködést szorgalmazta.

Ezt egyes alapközösségek (csapatok) szintjén sikerült megvalósítani, országos és regionális szinten csak igen korlátozottan. Az utóbbi négy-öt évben a kollégiumi ügyre és az irodalmi társaságok ügyére koncentrálna figyelmét, munkáját, de közvetve segítette a gyerekszervezeteket is.

Műveiből: A közösségi nevelésről. Neveléstörténet.

Feith Bence (2004)

A hagyományos munkáskerületben, Pesterzsébeten született fiatal műszaki tanár hamar bekapcsolódott az ifjúsági mozgalomba. A kerület úttörőelnöke lett a 70-es évek elején, majd rövid ideig az úttörőszövetség országos titkára.

Feith Bence 1984-től, megalakulásától kezdve 21 éven keresztül vezette a csepeli Általános Művelődési Központot, amely az ő kezdeményezésére vette fel Nagy Imre nevét. Haláláig vezető pozíciót töltött be a Nagy Imre Társaságban. Számptalan innováció, pedagógiai kezdeményezés köthető a nevéhez. 15 éven keresztül volt elnöke az Általános Művelődési Központok Országos Egyesületének, 1994-ben az Ő vezetésével vált az egyesület önálló jogi személlyé. Szívégyének tekintette az ÁMK-k lehetőségeinek kutatását, terjesztését.

Folyamatosan tanult, elvégezte a szociológia szakot is. A kerület oktatáspolitikájában is jelentős szerepet játszott. 1993-ban a VI. Nevelésügyi Kongresszus Szervező Bizottságának volt tagja, később tagja az MPT Szakmai Kollégiumának. Az MSZP képviselőjeként évekig volt az oktatási bizottság vezetője, 1997-1998 között pedig Csepel alpolgármestereként is tevékenykedett.

Egykori munkahelyén emléktáblát állítottak munkatársai.

Laurenszky Ernő (2004)

A kárpátaljai görög katolikus parókus és a Magyarországra emigrált lengyel forradalmár unokája az elemi iskola elvégzése után a kőszegi katonai alreál növendéke, majd a budapesti ostrom után a Lónyay Utcai Református Gimnázium tanulója. Itt ismerkedik meg a cserkész- (és később általában az ifjúsági) mozgalommal. Nyolcadikos lónyaystaként lett a Diákszövetség kerületi titkára, majd budapesti kultúrosa. Itt került kapcsolatba a néptánc mozgalommal is. Az ELTE történelem szakának elvégzése után először néptánc oktatóként helyezkedett el, később félnapos tudományos munkatársi állást kapott a Népművelési Intézet Muharay vezette Néprajzi Osztályán.

Szinte a kezdetektől tagja és táncosa volt a legendás ifjúsági közösségnek, a Bihari Együttesnek.

1956-ban részt vett a Petőfi Kör pedagógusvitáján, a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottsága munkájában, tagja volt az Egyetemi Zászlóaljnak. 1956. október 29-én megsebesült.

A Magyar Cserkészfiúk Szövetsége és a Magyar Úttörők Szövetsége 1948-as egyesülése után a cserkészlet iránt elkötelezettek számára két lehetőség maradt: a visszavonulás, vagy az úttörőmozgalom. Laurenszky Ernő hosszás vívódás után tanárként az utóbbit választotta. 1957-től Cinkotán volt csapatvezető-helyettes, egyidejűleg őrsvezető-képzést és néptánc csoportot is vezetett a XVI. kerületi úttörőházban. Később a XI. kerületben a Bartók Béla úti ének-zene tagozatos általános iskolában csapatvezető volt, majd az Aga utcai iskolában tanított, ahol vándortáborozni járt, néptánc és úttörő közlekedési rendőr csoportot vezetett. Kezdetől fogva részt vett a vándortábori mozgalomban: előbb a Bakony, majd a Mátra, aztán a Partizánok útján vándortábort vezetett, ez utóbbinak a tervezésében és a vezetők eligazításában is részt vett, csakúgy, mint a központi kerékpáros vándortáborában, amelyre a tavaszi szünetben került sor.

Kiváló úttörővezetőként is a szíve mélyén cserkész maradt. 1989-től aktívan közreműködött a Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége újjászervezésében. Az MCSCSSZ delegáltjaként volt a Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács tagja, 1993 és 1995 között soros elnöke. Fáradhatatlanul szorgalmazta a magyar gyermekszervezetek együttműködését. „Széles az út, sokan elférünk rajta” – mondta gyakran, és ennek szellemében vállalt fontos szerepet az 1995/96-ban a Csillebércen szervezett közös, ahogyan ő nevezte, „ökumenikus” vezetőképzésben.

A Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályának alapító elnöke, a szakosztály Vasvári Diplomájának kitüntetettje. Pedagógiai tevékenységének sokoldalúságát jelzi, hogy az MPT Makarenko Munkabizottságának tevékenységében is jelentős részt vállalt, e minőségében választotta vezetőségi tagjának a nemzetközi Makarenko Szervezet Poltavában 1995-ben. A NEKOSZ és a makarenkói életmű összehasonlító előadásával vett részt a 2002-es poltavai Makarenko-konferencián. Ez irányú tevékenységének elismeréseként vehette át 2010-ben a Makarenko Munkabizottság által alapított Petrikás Árpád-díjat.

Számos cikke jelent meg, elsősorban az Úttörővezetőben és a Neveléstörténetben.

Fő művei: Munkafüzet az I. vezetői próbához, Budapest, Magyar Úttörők Szövetsége (szerk., társszerzővel); A forradalom fegyverei (Budapest, Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, 1995); Gyerekszervezetek, serdülőszervezetek. (Raabe Vezetői ismeretek, 2002. december)

Basa László (2005)

Basa László 1948. február 1-jén született Nagykátán. A vásártéri iskolában végezte általános iskolai tanulmányait. 32 évig volt előbb tanulója, majd szakoktatója és tanára a 2. sz. Bordás András Szakközép- és Szakmunkásképző Iskolának, jelenlegi nevén Szily Kálmán Műszaki Szakközépiskolának. 1975-ben megnősült, felesége szintén pedagógus. Két gyermekük született, Livia és Zoltán.

18 évig az iskola mozgalmi életének vezetője volt, szerkesztette az Ifjómunkás lapot, amely 1984-ben a fővárosi diákújságok minősítő pályázatán harmadik helyezést ért el. 1987-ben A Timót utcai Tanonc – és Ifjómunkásváros története 1947-48 között c. tanulmányával országos első helyezést ért el. Vezetői munkájáért több kitüntetést kapott.

1994-ben került egykori iskolájába, a nagykátai Mátray Gábor Általános Iskolába. Történelem – és honismeret szakkört alapított, amellyel 1996-ban belépett a Magyarország Felfedezői Szövetségbe Kossuth Lajos Hagyományörző Csapat néven. A szövetség egyik országos titkára lett. Csatatuk lett az ország első katonai hagyományörző diáktüzér csapata.

1994-ben tette közzé Kossuth Lajos nagykátai látogatásának dokumentumait. Kezdeményezésére készült el 1999-ben a Kossuth-empléktábla. 2001-ben meghatározó szerepe volt a „Tápió örököse” honismereti mozgalom elindításában.

Hagyományt teremtett a katona- és a történelmi jelentőségű sírok ápolásából és a halottak napi gyertyagyújtásból. Több síremléket újítottak fel, állítottak helyre, s a kerek évfordulókon írásaiban, megemlékezéseken méltatta a jeles személyiség érdemeit.

A Nagykáta Barátainak Köre elnökségi tagjaként tett javaslatot Mátray Gábor szobrának felállítására. Diákjaival Mátray sírjánál is minden évben megemlékeztek. Több település az ő javaslata alapján állított emlékművet, emléktáblát.

2002-től a tavaszi hadjárat legnagyobb létszámú közreműködő egysége volt a csapat. Országos mozgalmat indítottak „Kossuth Lajos azt üzente”, „Kossuth-zászlóalj”, „Kossuth-toborzó” néven. Így a gyerekek részt vehettek csatában, hadijátékban diáktüzérként vagy népfelkelőként. 15 településen teljesítettek rendszeresen szolgálatot. A diákok történelmi pályázatokon, vetélkedőkön, kirándulásokon, táborokban, ünnepségeken vehettek részt. Az általa vezetett csapat a gyermekmozgalom egyik legismertebb közössége lett, Nagykáta pedig a szövetség egyik központjává vált, ahová az ország minden részéről jönnek felfedező csapatok.

A „Rákóczi-évek a Tápió mentén” emléképoló mozgalom keretében 2004-ben II. Rákóczi Ferenc nagykátaai látogatása 300. évfordulóján rendezett egy nagyszabású „fejedelmi seregszemlét”, és „Rákóczi-évek a Tápió-mentén” című pályaműve is elismerésben részesült.

A csapattal felkutatták iskolájuk történelmi múltját. Így került emléktábla az epresi iskola falára is. A „Vásártéri iskola történelemkönyve” című pályaművét nívódíjjal jutalmazták. 1997-ben indította el a városi szintű magyar-lengyel barátsági tevékenységüket. 1999-ben emléktáblát állítottak az iskola helyén 1849-ben táborozó lengyel légió és az 1939-ben ott menedékre lett lengyel katonák tiszteletére. A Nagykátát bemutató rádióműsort a gyerekek írásaiból sugározta a Kossuth rádió. Több tucat könyv, tv-adás mutatta be a tevékenységüket.

1996 óta dolgoztak tevékenyen a Kossuth Szövetségben, melynek választmányi tagja volt. Megtiszteltetésnek vette felvételét a Magyar Pedagógiai Társaságba. 2003-ban alapító tagjai lettek a Magyar Hagyományőr Világszövetségnek, melynek tiszteletbeli elnökségi tagja volt. 2000 óta foglalkoztak zsidó emléképolással és kutatásokkal, vettek részt a MAZSIHISZ pályázatain. Szerkesztette a Szakköri Lapokat, melynek több mint 60 száma jelent meg.

Elnökségi tagja volt a Nagykáta Barátainak Köre Városvédő Egyesületnek, s ezren felüli cikke-írása jelent meg a helyi és a

regionális sajtóban, a Tápiómenti 2 hetes-ben, a Nagykátai Újságban, a tapiokultura.hu-n és egyéb lapokban, valamint a lengyel sajtóban. Különbéféle kiadványokban, könyvekben több helytörténeti és gyermekmozgalmi témájú tanulmánya jelent meg. Több cikke jelent meg a Tápiómente 1956-os történelméről.

A Gábor Áron Tüzérbajtársi Egyesület katonai hagyományörző századossá léptette elő. A Magyarország Felfedezői Szövetség tevékenységét a Pro Patria Erdemrenddel és számos más kitüntetéssel ismerte el. A Lengyel Nagykövetségen a Barátság plakettet vehette át. Elnökségi tagja volt a Pest megyei Honismereti Egyesületnek, tagja a Magyar Pedagógiai Társaságnak. Ők adományozták 2005-ben a több évtizedes gyermekmozgalmi munkáját elismerő Vasvári-diplomát. Ugyanabban az évben elsőként kapta meg a „Pest Megyei Gyermekekért” díjat. 2007-ben a honvédelmi miniszter adományozta „Honvédelemért” miniszteri kitüntetés III. osztályát vehette át. 2009-ben a „Falvak Kultúrájért Alapítvány” az általa irányított hagyományörző csapatot „Örökség – serleg” elismerésben részesítette. A Kárpát-medence 14 pályázó közössége közül választották ki őket. 2010. március 15-én Pro Urbe Nagykátért kitüntetésben részesült.

Senkálzky Endre (2006)

Pályája amatőr színjátszással kezdődött. 1935–1937 között Hetényi Elemér kolozsvári színiiskolájában tanult. 1937-től Szabadkay József társulatánál játszott Aradon, 1938-tól vándorszínészkedett, majd 1939-től a kolozsvári Thália színházhoz szerződött. 1944 júliusában katonai behívót kapott, ennek ellenére tovább játszott a Budapestre menekített társulatban. 1945 januárjában Budapesten fogságba került, ahonnan az akkor alakuló néphadseregbe való belépéssel sikerült szabadulnia.

1945. június 1-jén hazaérkezett Kolozsvárra; ő játszotta a sétatéri színpadon átköltöztetett magyar színház megnyitóján a Bánk bán címszerepét. 1947. január és november között a színház igazgatóhelyettesi tisztségét is betöltötte.

1949–1954 (az intézet Marosvásárhelyre költözése) között a kolozsvári Magyar Művészeti Intézet tanáráként témagyakorlatot tanított. 1955-től kezdve rendezői feladatokat is vállalt; első rendezése (Patkós Györggyel közösen) Federico García Lorca drámája, a Bernarda Alba háza volt. 1964–1969 között a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatója volt. 1977-ben saját kérésére nyugdíjba vonult, de ezt követően is folytatta a színészi és a rendezői munkát. 2010-ig, azaz kilencvenhat éves koráig megszakítás nélkül játszott.

2012-ben megkapta a színikritikusok életmű díját.

A romániai magyar cserkészmozgalom újjászületésénél bábáskodott, e szervezetnek éveken át elnöke volt.

Várhelyi Miklós (2006)

Várhelyi Miklós 1954-ben született Törökbálinton. Budapesten szerzett középfokú szálloda- és vendéglátóipari képesítést. Venesz-díjas mesterszakács, 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben is tagja volt a Szakács Olimpián a magyar válogatottnak. Szakoktatóként több mint harminc éve foglalkozik a szakmai utánpótlás nevelésével.

Szinte valamennyi szabadidejét a gyermekmozgalom szervezésével tölti, a gyerekek között érzi igazán jól magát. Tárnok nagyközség ifjúsági felelőseként két választási cikluson keresztül képviselte a korosztály érdekeit. Képviselőként több környezetvédelmi akciót, játszótér építést szervezett

Gyermekkora óta folyamatosan (kisdobosként, úttörőként, később ifiként és felnőtt vezetőként) részt vesz az úttörőmozgalomban, aktív segítője a tárnoki 2894. sz. Zrínyi Ilona Úttörőcsapatnak, amelynek csapatvezetője felesége, Várhelyi Mária.

1993-ban megválasztották az Úttörőcsapatok Pest Megyei Társulásának vezetőjévé, amely 2004-től 2015-ig közhasznú szervezetként működött Úttörők Pest Megyei Társulása néven.

A Pest Megyei Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány kurátoraként azoknak a gyermekeknek az érdekében is tevékenykedik, akik nem tartoznak semmilyen befogadó gyermekszervezethez.

A Magyar Úttörők Szövetsége által szervezett nyári országos táborokban altáborvezetőként, előadóként és képzésvezetőként is dolgozott. 1997-ben a Védetté nyilvánítjuk! országos pályázat győzteseinek táborát vezette a tiszai környezetvédő hajón.

1999 óta elnökségi tag a Természetjáró Fiatalok Szövetségében. 2010-től a Múltunk Öröksége Alapítvány kuratóriumának tagja.

A különböző gyermekszervezetek (úttörők, cserkészek, Magyarország felfedezői, Kossuth Szövetség, hagyományörzők) együttműködése terén végzett tevékeny munkája példa értékű.

1996-ban megkapta a Gyermekekért Érdemérmét, 2005-ben feleségével együtt érdemelte ki a dr. Tóth József által alapított Ezüstkörös Díjat a természetjárásra nevelésért végzett munkájukért. 2010-ben a Természetjáró Fiatalok Szövetsége Ifjúsági Természetjárásért díját vehette át.

„Számomra a legnagyobb érték mégis az, ha táborainkban, programjainkon örömtől sugárzó gyermekarcokat láthatok” - vallja.

Kondor Endre (2006)

Az I. világháborút repülőtisztként végigharcoló édesapja példáját követve 1947-ben önként jelentkezett és kapott repülőgép-vezetői kiképzést (e közben tett érettségi vizsgát), majd oktatótiszt lett. 1951-ben koholt vádakkal eltávolították a hadseregből. Gépkocsivezetőként helyezkedett el. 1956-ban az Orvosegyetem I. Sebészeti Klinikáján volt önkéntes mentő gépkocsi-vezető, majd 1960-ban elvégezte a közlekedésgépészeti technikumot, és az Egyesült Izzó Gépgyárában kapott munkát.

Szervezett természetjáróként, ezüstjelvényes túravezetőként felvételt nyert a Testnevelési Főiskolára, amelyen 1974-ben okleveles sport szervezői/sporttanári diplomát szerzett, majd a Vasas Izzó Sportkörben kapott sportvezetői állást.

1970-től a Budapesti Természetbarát Szövetség Oktatási Bizottságának vezetője, 1971-ben teljesítette az aranyjelvényes túravezetői képesítés feltételeit. Több alap- és középfokú túravezetői és természetbarát sportvezetői tanfolyam oktatója, vezetője, ezek

részére képzési anyagokat készített. A Csillebérci Úttörő Nagytábor felkérésére felnőtt vezetők – a hazafias nevelést elősegítő – honismereti jellegű turisztikai képzését szervezte, vezette.

1979-től a Magyar Úttörők Szövetsége Táborozási és Turisztikai Szakbizottságának meghívott tagjaként az úttörő vándortáborvezetők képzését szervezte, illetve ezzel kapcsolatos módszertani anyagokat írt. Kidolgozta a „Budapest Úttörő Turistája” jelvénytulajdonos túramozgalom feltétel- és követelményrendszerét, amelyet később – a Budapesti Természetbarát Szövetség kérésére „Budapest Gyermekturistája” elnevezéssel honismereti jellegű jelvénytulajdonos mozgalommá dolgozott át. Az 1980-as évek elején két kiadásban is megjelent „Úttörővezetők turisztikai zsebkönyve” című módszertani kötet.

A rendszerváltás idején részt vett a cserkészélet újjászervezésében. (Gyermekkorában cserkész volt, 1948-ban segédtiszti képesítést szerzett.) 1989-ben megszervezte az 513. sz. Bem József tábornok lengyel-magyar cserkészcsapatot. 1989/90-ben több tisztképző tábort szervezett és vezetett, és teljesítette a legmagasabb cserkésziszti képesítés, a csapattiszt követelményeit. 1990 és 1998 között a Magyar Cserkész Szövetség honismereti és turisztikai vezető-tisztként működött, és megírta a „Cserkészek portyázó könyve”-t.

Számos egyéni, ill. társszerzővel írt kötete, valamint több mint 200 cikke jelent meg különböző újságokban, szakmai és egyéb folyóiratokban. Munkásságát a Magyar Tudományos, Üzemi és Szaklapok Újságíróinak Egyesülete 1999-ben BRONZ TOLL oklevéllel ismerte el.

Tagja volt a Honvéd Hagyományörző Egyesületnek. 2003-ban, tisztté avatása 50. évfordulója alkalmából ARANY DÍSZOKLEVELET-t kapott, 2006-ban a Bólyai János Honvéd Alapítvány Kuratóriuma „a Honvéd Hagyományok ápolása érdekében végzett kiemelkedő teljesítményéért”, BOLYAI JELVÉNY-nyel, ugyanebben az esztendőben a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya „a magyarországi gyermek- és serdülőszervezetek körében több évtizeden át kifejtett áldozatos nevelőmunkája elismeréséül” VASVÁRI PÁL DIPLOMÁ-val tüntette ki.

Főbb művei: Úttörő portyakönyv. Budapesti Testnevelési és Sporthivatal és a Magyar Úttörők Szövetsége Budapesti Elnöksége,

Budapest, 1981; Túrakönyv. Budapesti Természetbarát Szövetség, Budapest, 1982; Úttörővezetők turisztikai zsebkönyve (társszerzővel), Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest, 1980, 1983.; Természetjáró 1×1. Sportpropaganda, Budapest, 1984.; Természetbarát sportvezetők kézikönyve. Budapesti Természetbarát Szövetség, Budapest, 1986.; Turisztika. Budapest, Sub Rosa Kiadó, 1996.; Cserkészek portyázó könyve. Márton Áron Kiadó, Budapest, 1998. (Cserkészvezetők kiskönyvtára 1.

Trencsényi László (2007)

Úttörővezetői munkáját 1961-ben a zuglói 3362. sz. Petőfi Sándor Úttörőcsapatban ifivezetőként kezdte. Tanulmányai befejeztével 1970-től 1974-ig a Nógrád megyei Patakon tanított, és az ottani 3741. sz. József Attila Úttörőcsapat vezetője volt.

1974-től 1983-ig az Úttörőszövetség központi apparátusában Közművelődési Szakbizottság titkáráként a komplex művészeti szaktáborok, művészeti játékok egyik szervezője, a Kincskereső című gyermekirodalmi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. 1981-től a pesterzsébeti 6. sz. területi úttörőcsapat helyettes vezetője.

1983-tól az OPI, 1990-től az OKI tudományos munkatársa. Kandidátusi disszertációját 1985-ben védte meg. Kutatói-érdeklődési köre: az iskola és nem-iskola határán elhelyezkedő pedagógiai jelenségvilág: gyerekek és pedagógusok civil szervezetei, érdekérvényesítési mechanizmusok az iskola körül, a reformpedagógiák történeti gyökerei és mai hatása, gyermekkultúra-művészetpedagógia. 1995-től 2007-ig a Miskolci Egyetem docense. 2007-től az ELTE Pedagógiai Pszichológiai Karának tanszékvezetője, majd címzetes egyetemi tanára. A Burattino Iskolában önkéntesként irodalmat tanít.

1992-től 2002-ig a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Ügyvivő Testülete tagja, a testület soros elnöke. Jelentős szerepe volt a MÚSZ „Barátságos harmadik évezredért” stratégiájának kidolgozásában. 1991-től 1997-ig a Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma társelnöke.

A Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke, a Mozgalompedagógiai Szakosztály tagja, ezen kívül is több civil szervezet, mozgalom aktivistája, részben alapítója.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el, többek között Gyermekekért-díjjal, Kiss Árpád-díjjal, Mezei Éva-díjjal.

Publikációs listája több száz tételből áll, mozgalompedagógiai szempontból fontosabb művei: Változatok az úttörőmozgalom továbbfejlesztésére; Utak és törések; Gyerekek, évszázadok, kalandok : Történelmi játékok módszertani gyűjteménye (szerk.); Kalandozások múltban és jövőben : A csillebérci művészeti táborok néhány tapasztalatáról; A magyar úttörőmozgalom választásai, 1957-1987; Művészeti neveléstől a gyermekkultúráig

Dr. Tóth József (2008)

A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1953 és 1957 között folytatta tanulmányait, magyar-történelem szakos tanári diplomáját 1957-ben abszolválta.. Ugyanezen év őszétől kezdett el tanítani a Pasaréti u. Általános Iskolában. Itt kapott megbízást az 1493. sz. Bem József Úttörőcsapat vezetésére, ahol komoly tapasztalatokat szerzett a gyermek- és serdülő mozgalmi vezetőmunkában Itt tudatosodott számára a családi és az iskolai nevelésen túl a gyermekszervezeti nevelés fontossága, szükséglete Ennek felismerése, belső elfogadtatása meghatározta egyrészt szakmai pályafutását, másrészt tanórán kívüli nevelőmunkáját.

1974-től az Ady Endre úti Általános Iskola igazgatóhelyettese, majd – éveken át – a Fővárosi Tanács Művelődésügyi Főosztályának tanulmányi felügyelője. 1983-tól a III. ker. Tanács MES osztályvezetője, azt követően 1991 és 1994 között az Óbudai Művelődési Központ főmunkatársa.

A mai napig gyakorló természetjáró, a gyalogos szakágon kívül a túrakerékpározás áll a szívéhez legközelebb. A Magyar Természetbarát Szövetség keretében ő hozta létre (1966-ban) az Országos Kerékpáros Körtúrát, e szervezetben az Aranyjelvényes Túravezetők Klubjának elnökhelyettese is. Nemcsak ott, de a Tája,

korok múzeumok Mozgalomban, a Honismereti Szövetségben és a Kossuth Szövetségben is szószólója volt a gyermek- és serdülő korosztály nevelési célja szempontjából leginkább megfelelő honismereti jellegű természetjárásnak, hagyományörzésnek. Ugyanez volt a célja akkor is, amikor a Budapesti Úttörőelnökség tagja volt, később pedig a Magyar Úttörők Szövetsége turisztikai szaktanácsadója lett.

Több mint 100 táborot és túrát vezetett, olyanokat pl., mint a „Nógrádi”, a „Rákóczi”, a „vörössipkás” kerékpáros expedíciókat, de vezetett gyalogos vándortáborokat is. 1961-től 1987-ig a csillebérci táborban „nyári úttörővezetőként” dolgozott (1965/66-ban táborvezető-helyettesként), mindig turisztikai vonalon. Az úttörő természetjárás előmozdítására 1982-ben megalapította az „Ezüstfokos” vándordíjat.

Publikációs tevékenysége is főleg a gyermek- és serdülturisztika és hagyományörzés témaköréhez kapcsolódik. Művei: Lent, hol a tölgyek (1978), Kerékpáros túrázók zsebkönyve (1983), Úttörő emlékhelyek gyűjteménye (1986), Képes úttörőmozgalom történet (1986 – társszerző), Vándor (1988), Vörössipkás expedíciók (1994), Frontélmények gyerekszemmel (1994), Útmutató kiránduló pedagógusoknak (1994), Úttörő emléktúrák (1998), Ezeréves emlékeink nyomában (2000), Táborozási turisztikai ABC (2000 – társszerző), Zsámboki krónika (2000), Kossuth Lajos nyomában (1990, 1993, 2002).

Kitüntetései: Kiváló Úttörővezető, Úttörővezető Érdemérem, Gyermekéért Érdemérem, Munka Érdemérem ezüst fokozat, Gyermekéért Díj, Honvédelmi Érdemérem arany fokozat, Természetjárás fejlesztéséért arany fokozat, Ifjúsági Természetjárásért Életműdíj.

Dr. Nádházi Lajos (2009)

Dr. Nádházi Lajos ifivezetőként kezdte úttörőmozgalmi pályafutását, és már 22 évesen, 1950-ben szülővárosában, Gyulán, majd a békési járásban úttörőtítkár. 1951-től Nógrád megye

úttörőtiktára, majd 1960 és 1963 között a Csillebérci Úttörőtábor megbízott táborvezetője volt. Ezt követően ismét Nógrád megyében dolgozott (tevékenységét 1969-ben Nógrád megye Madách Imre díjával ismerték el), majd 1972-től 1988-ig Zánkán, a Balatoni Úttörővárosban dolgozott, amelynek 12 éven keresztül főigazgatója, majd 1984 és 1988 között a Központi Úttörőmozgalmi Múzeum és Könyvtár vezetője volt.

Szakterületei a gyermekvezető-képzés és az úttörőtörténet kutatás, e témákban számos publikációja jelent meg. Doktori disszertációjának témája Nógrád megye úttörőszervezeteinek 25 éve – 1946-1970. Az 1999-ben megjelent, általa összeállított, A magyar úttörőmozgalom történeti kronológiája c. kötet nélkülözhetetlen forrás a témával foglalkozók számára, a 2006-ban megjelent A magyarországi úttörőintézmények története és adattára c. műve pedig több mint, amit címe jelez: szenvedélyes állásfoglalás.

„Nádházi Lajosban, az úttörőmozgalom történetének szorgalmas kutatójában ... két szándék dolgozik. Aprólékos, pozitívista eszközrendszerrel feltárni–dokumentálni a tényeket. Olykor ez már maga is hitvallás értékű, hiszen a már-már erőszakos módon felejtésre ösztönző „rendszerváltó ideológia” a „detematizálás” büntetésével kívánta sújtani az úttörőmozgalmat. Korábban közreadott kronológiája – minden vitatható metodológiai problémája mellett – ezért is volt több mint hézagpótló dokumentum. De Nádházi Lajos makacs vallomástevőként egy nemzedék gyermekbarát elszánásainak kíván igazságot szolgáltatni. Legutóbbi munkája, „A magyarországi úttörőintézmények története és adattára” című 10 ívnyi kötet (kiadta a Magyar Úttörők Szövetsége) az „úttörőházak” emlékműve kíván lenni.”

Rakó József (2009)

Rakó József egész életútján végig vonul a gyermekek és serdülők iránti figyelem, törődés, szeretet, a közösségi szellem alakítása. A jó pedagógusok közül is az a jobb, aki tanítóképzőt végzett, aki már 15 éves korától „tanító bácsi” volt. A jó hírű Nagykőrösi Tanítóképzőbe

járt és szerzett tanító oklevelet. Ott a cserkészcsapatban a regős cserkészek közé tartozott, ahol számos olyan ismeretre tett szert, amit a cserkészeknél, az úttörőknél és a Magyarország Felfedezőinél egyaránt hasznosítani tudott. A szülőföld, a haza szeretete, a közösség iránt érzett felelősség, a történelem, az irodalom, a földrajz, az élővilág országos és helyi vonatkozásainak ismerete, „felfedezése”, kutatása mindig szerepelt mozgalmi programjában. Ezek elméletét a gyakorlatban tudta megerősíteni saját magának és mozgalmi tagjainak.

Már az úttörő mozgalom iskolai szervezésének kezdetén 1947-48-ban lelkesedett azért, hogy az minden gyermek számára nyitott lett. Ő kiállt az úttörő mellett Gyömrőn, a monori járásban és Pest megyében. Az I. Országos Úttörő Találkozón 1955-ben már a DISz Pest Megyei Bizottságának úttörőtükára volt. Az úttörőmozgalom tizedik évfordulójára 1956-ban megszervezte az aszófői jubileumi tábort és még ugyanebben az évben kezdeményezte Pest megyei tábor építését Zamárdiban. Ez utóbbit „téglajegy” akcióval szervezte meg úttörőcsapatonként, iskolánként, településenként. 1957-ben már állt az első megyei tábor Zamárdiban, és napjainkban is megvan. Az 1956-os forradalomban új gyermekszervezet létrehozását jelentette be, az Őrszemcsapatok Szövetségét, mint országos szervező. A kezdeti lépések után végül nem lett országos szervezet, mivel újjá alakultak az úttörőcsapatok. Ő az Országos Tanács munkatársa lett. Nevéhez fűződik az akkor indult úttörőpróba-rendszer, majd a vezetői próbák és az ún. különpróbák bevezetése is. Az 1958-1962-es évek között az Országos Táborozási Szakbizottság titkáraként kezdeményezte egy országos úttörőtábor létesítését a Balaton mellett. Több helyszíni bejárás után esett a választás a Zánka melletti Ságpusztára, ahol az építkezés csak tíz éves késéssel valósult meg, de már nem az ő részvételével. A bizottságba régi cserkészvezetőket is behívott, többek között Doró Gábort, dr. Székely Lajost, Réthelyi-Prikkel Lajost, Derzsi Ottót. Az ő véleményükre, tapasztalataikra sokat adott. Talán emiatt kapott az országos tanácsban új megbízatást, a Táborút, majd az Őrsvezető (később: Iránytű) c. gyermek-tisztségviselők munkáját segítő módszertani folyóiratok szerkesztését. Több mozgalmi-, ünnepi-, kulturális kiadványt, játék-,

dalgyűjteményt stb. írt és szerkesztett. Szellemi atyja és két évtizeden keresztül fáradhatatlan szervezője volt az országos őrsvetető-találkozóknak, nevéhez fűződik a vajai Úttörő Hagyományörző Gyűjtemény létrehozása.

Az országos munka mellett sokat foglalkozott szűkebb hazája, Pest megye a monori járás és Gyömrő úttörőmozgalmi életével. Az 50-es években Gyömrőn létesült a megye második úttörőháza, a 70-es években e házban Pest megye úttörő történeti gyűjteménye. Elnöke volt az Országos és a Pest Megyei Úttörő-történeti Bizottság, összeállította a megye úttörőtörténetének két kötetét, vándorgyűléseket szervezet azokon a településeken, ahol egy-egy jelentős esemény történt. A rendszerváltozás előtti időkben is többször kezdeményezett változásokat az úttörő szövetség tevékenységében. Híve volt a szakági munkát (vízi-, regős) végzők önálló egyesületté szervezésének.

1989-ben megalakította a Pro Patria- Hazánk Felfedezői Szövetséget, aminek azóta is elnöke. Az új gyermekszervezet népszerű a gyerekek körében idehaza, de a Felvidéken, Erdélyben és a Délvidéken is. Időközben Magyarország Felfedezői Szövetsége lett nevük. Saját táboruk van Sárospatakon. A hagyományok ápolását tűzték célul, egyesítették a gyermekmozgalmak pozitív gyökereit, tevékenységeit, amelyeket korábbiakban már ismertettünk. Pár nap múlva ünneplik 20 éves születésnapjukat.

Nem csak az 1848/49-es szabadságharc gyermekhőseinek emlékét kutatja fáradhatatlanul, de vezetője és motorja a gyömrői helytörténeti körnek, és számos kötete, cikke jelent meg Gyömrő történetéről.

Dr. Alberth Béláné (2010)

1948-ban a debreceni Református Dóczy Leánynevelő Intézetben érettségizett, majd a debreceni főiskola magyar-történelem-háztartástan szakán kezdte meg főiskolai tanulmányait, de az időközbeni átszervezés miatt 1951-ben az egri főiskolán szerzett tanári oklevelet. Már végzős hallgatóként is tanított debreceni a

Leányka utcai iskolában. A cívis városhoz a továbbiakban is hű maradt: később a Kossuth utcai iskolában majd a Simonyi utcában folytatta. Közben csapatvezetőként tevékenykedik, a Kossuth utcában megbízott igazgató, s ez idő alatt egyetemi diplomát is szerez. Az energikus, kezdeményező fiatal pedagógus nem véletlenül lett 1959-ben városi, 1962-től megyei úttörőtítkár. Az úttörőmozgalom megyei vezetői közül kiemelkedett határozottságával, kritikus szellemével, az új kezdeményezések, belső reformok támogatásával. Fontosnak tartotta a vezetőnevelést, a megyei úttörőapparátus vezetése idején jólképzett, elkötelezett szakemberekből állt, a stafétabotot felkészült munkatársainak tudta átadni.

Több mint egy évtizednyi úttörőelnöki munka után 1973-tól 1990-ig a Hazafias Népfront Hajdú-Bihar megyei titkáráként is aktív résztvevője volt a gyermek- és ifjúságpolitikai közéletnek. Eközben tagja volt a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsának, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának és az Országos Béketanács Elnökségének, 1985-től 1990-ig országgyűlési képviselő.

Akármilyen beosztásban tevékenykedett, a gyermekmozgalom és a gyermekügy mindvégig érdeklődése középpontjában állt. Kezdetől tagja az Úttörők Baráti Körének, férje, dr. Alberth Béla, a világhírű szemészprofesszor által a tehetséges, kedvezőtlen körülmények között élő tiszavasvári gyermekek megsegítésére létrehozott Gyermekvédelmi Alapítvány lelkes és fáradhatatlan támogatója.

Számos cikke, tanulmánya jelent meg a helyi és az országos sajtóban, táborok, szakmai tanácskozások, bel- és külföldi rendezvények szervezésében vett részt aktívan. Művei is életére, tevékenységére utalnak: *Az úttörőmozgalom története Hajdú-Bihar megyében*, ill. *A Népfrontmozgalom története Hajdú-Bihar megyében*.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya által adományozott Vasvári Diploma méltó helyre kerül a Népek Barátsága Érdemrend, a Kiváló Úttörővezető, Aranykoszorús KISZ jelvény kitüntetések, az Úttörővezetői Érdemérem, Ifjúságért Érdemérem, Gyermekekért Érdemérem, a Munka Érdemrend Arany fokozata mellé.

Bagu Balázs (2010)

Bagu Balázs 1932. december 28-án született Bátyúban. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. 1943-ban, 1944-1945 között a beregszászi gimnáziumban, majd 1945 után újra Bátyúban tanult a hétosztályos iskolában.

1952-ben elvégezte a Munkácsi Tanítóképzőt. 1953-ig Badalón tanított, az Ungvári Állami Egyetemen 1958-ban szerzett orosz-tanári diplomát, majd 1979-ben magánúton elvégezte a magyar szakot.

1958-1960 között Csonkapapiban tanítószkodott, 1960-1964 között magyartanár Csapon az esti iskolában, 1964 óta pedig Bátyúban tanít magyar nyelvet és irodalmat, szakkört vezet és vetélkedőket szervez. 1989 májusától 1993 januárjáig a KMKSZ bátyúui alapszervezetének elnöke, 1990-1993 között a területi választmány tagja, az oktatási munkabizottság tagja a KMPSZ megalakulásáig.

1969-1979 között a beregszászi magyar módszertani szakcsoport vezetője. Kutatási területe: magyar nyelv és irodalom, néprajz, pedagógia, 1848-as emlékek területünkön, az 1944-ben elhurcoltak felkutatása.

1985-ben Makarenko-díjat kapott. 1982-ben a magyar nyelv és irodalom módszerésze.

Az 1848-as kutatásokért 1992-ben Monokon Kossuth-emlékérmét és diplomát kapott.

Több száz cikke jelent meg eddig belföldi és külföldi kiadványokban (Kárpátalja, Kárpáti Igaz Szó, Honismeret, Köznevelés, Hatodik Síp, Szabolcs-Szatmári Szemle, Kárpáti Kalendárium).

Bátyú község földrajzi nevei c. írásával 1991-ben a magyar országos néprajzi pályázaton V. helyet nyert.

Önálló kötetben megjelent művei:

- Didaktikai anyagok magyar nyelvből (1984).
- 1848-49-es emlékhelyek Kárpátalján. Hatodik Síp Alapítvány - Mandátum Kiadó. Budapest-Beregszász. 2002.
- Bátyúui jeles napok és szokások. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest. 2006.

A Magyar Pedagógia Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya a fél évszázadon keresztül a gyermekek nevelésében kifejtett áldozatos munkája, a magyarországi hagyományőrző szervezetekkel – különösen a Magyarország Felfedezői Szövetséggel és a Kossuth Szövetséggel – való együttműködésért adományozza a Vasvári Diplomát Bagu Balázs részére.

Wild Katalin (2011, posztumusz)

Wild Katalinnak a hivatása volt az élete, a tanítványok és az ifik voltak az ő gyermekei, akiknek sorsát mintegy pótmamaként követte, büszke volt rájuk és örült sikereiknek.

Mint oly sokakat, őt is a háború vihara sodorta 1947-ben Erdélyből az anyaországba.

Általános iskolai tanulmányait Gyulán, a középiskolát Budapesten végezte, majd az ELTE-n biológia-földrajz szakon szerzett diplomát.

A VIII. kerületi úttörőház igazgatójaként fáradhatatlanul szervezett programokat, vetélkedőket, kiállításokat, és épített ki szerteágazó kapcsolatokat nem csak a kerületi úttörőcsapatokkal, hanem még a határon túl is. Ifivezetők lelkes gárdája gyűlt köré, akikkel még évtizedek múltán is szoros kapcsolatot tartott.

Később földrajztanárként nevelte diákjait a haza és a természet szeretetére, arra, hogy nyitott szemmel járjanak a világban, ne csak nézzék, hanem lássák is környezetünk szépségeit, csodáit. Az általa szervezett kirándulások, táborok – mindenekelőtt a vándortáborok – kiváló lehetőséget kínáltak erre, és ő tudott élni ezekkel a lehetőségekkel. Módszertani ötleteinek kifogyhatatlan tárházában mindig akadt olyan fogás, játék vagy tréfa, amely színesítette, „feldobta”, emlékezetessé tette az eseményt. Nagyon szerette Budapestet is, szinte minden zugát ismerte, hatalmas lexikai tudás birtokában volt. A kilencvenes években, és még a 2000-es évek elején is rendszeresen készített fel csapatokat Budapesti Városismereti Versenyekre, vetélkedőkre, amelyeken tanítványai előkelő helyezéseket értek el. Utolsó munkahelyén, a Diana úti iskolában szervezett „40 híres ember”, illetve „20 híres ember”

programokba is rengeteg energiát és szeretetet fektetett; közéleti személyiségeket, sikeres sportolókat, írókat stb. hívott meg iskolai beszélgetésekre.

Aktív tagja volt a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályának, a Magyar Földrajzi Társaságnak és a Földrajztanárok Egyletének, rendszeresen részt vett ezek szervezeti életében, kollégáival bejárta a fél világot Mongóliától Portugáliáig, Skandináviától Egyiptomig. Tevékenységét a Földrajztanárok Egylete 2010-ben „Az Egyesületért”, a Magyar Földrajzi Társaság 2011-ben Pro Geographia Oklevéllel ismerte el.

Fáradhatatlan tevékenységét 1976-ban Kiváló Ifjúsági Vezető érmmel, 1979-ben és 1985-ben Úttörővezető Érdeméremmel, 1982-ben Kiváló Munkáért kitüntetéssel ismerték el.

Balázs György Tibor (2012)

Balázs György, Gyurka pajtás útját a *kontinuitás*, a *folyamatosság* jellemzi. Kezdő ifjúvezetőként a sokak által ismert és tisztelt *Kovácsné Jelena néni*, a VIII. kerületi úttörőház igazgatója volt a mentora. Amit ott és akkor tanult, felnőtt vezetői munkáját is meghatározta.

Sokféleségben egység jellemezte Gyurka vezetői munkáját. Azzal, hogy úttörővezetői munkáját tovább folytatva a Magyarország Felfedezői Szövetségben is csapatvezetést vállalt, sajátos példát mutatott. Bizonyította, hogy a két gyermekszervezet nevelési céljai végső soron egy irányba mutatnak, csapataik a széles országút más-más sávjában egy irányba haladnak. Persze, nem mindenki képes ezt a kettős munkát végezni, de Balázs György aktívan részt vett a Magyarország Felfedezői Szövetség tevékenységében, miközben az úttörőmozgalommal is megőrizte a barátságot.

Balázs Gyurka a *Lifelong Learning*, vagyis az *élethosszig való tanulás* embere. Bár alapképzettsége műszaki jellegű, mozgalmi vezetői munkájának fejlesztése érdekében középkorú férfiként szociális munkás, drámapedagógus és szocioterapeuta képeztéseket szerzett.

Balázs György mozgalmi munkáját *huszonnégy éven át hivatásos katonaként végezte*. Életútja példázza, hogy az igazi katona számára munkája nem egyszerűen szakma, egzisztencia, hanem *hivatás*. Az igazi katona feladata az egyszerű emberek védelme, segítése – évszázadok óta. A védelmező, segítő, jószívű katona a legkülönbözőbb népek folklórijának ikonja az Uráltól a Sziklás-hegységig. És az igazi hivatásosok és a gyermek- és ifjúsági szervezetek kölcsönös egymásrautaltsággal számítanak egymásra.

Az 1970-es évtized végén Balázs György törzsőrmester a vietnami fegyverszünet-ellenőrző bizottság magyar szekciójának beosztottja volt. Korábbi hazai vezetői munkájáért az úttörőszövetség Úttörővezető Érdeméremmel tüntette ki. A Saigonba kiküldött kitüntetést ünnepélyes állománygyűlésen adta át a magyar szekció parancsnoka, Szűcs Ferenc altábornagy.

Balázs György századosi rendfokozatban vonult nyugállományba, mikor elérte a korhatárt. Úttörői és Magyarország felfedezői életét azonban továbbra is változatlan energiával és leleményességgel szervezi, hogy az élményekben gazdag gyermek- és ifjúkor után felelős, öntevékeny és boldog felnőttek legyenek.

Derzsi Ottó (2012)

Derzsi Ottó 1926. január 3-án született Medgyesen. 1940–44. között a kolozsvári 81. számú Báthory István cserkészcsapat tagjaként megismerte a haza és a természet felfedezésének szépségét, a vándortáborozás (bár akkor még nem így nevezték) romantikáját. 1942-ben Észak-Dunántúlt járták be (Balatonfelvidék–Keszthely–Sümege–Celldömölk–Győr) részben gyalog, 1943-ban Esztergomtól Apatinig a vízi utat ladikkokkal tették meg, a számos portya közül emlékezetes maradt a Kolozsvár–Zsibó közti majd 90 km-es gyalogportya.– ahol Gerencsér István, a kiváló piarista pap-tanár volt parancsnoka – életre szóló élményben részesült. Részt vett az erdélyi cserkészkerület vezetője, Jánosi Sándor (Juló bá) által vezetett csikménasági regős táborban.

1944-ben a VI. osztályos anyagból tett vizsgákat követően egy év málenkij robotban volt része Szibériában. Hazatérése után leérettségizett, majd 1947-ben a román hatóságok államellenes összeesküvés koholt vádjával letartóztatták. A súlyos büntetéstől az akkor még szabadlábban lévő magyar vezetők, mindenekelőtt Balogh Edgár beavatkozása mentette. Ezt követően nem maradt más választása, mint kihasználni a lehetőséget Magyarországra távozott.

1950-től 1956-ig a Népművészeti Intézet oktatási előadója, majd 1956 és 1964 között a budapesti XXI. és II. kerületben tanár, csapatvezető, 1965-től 1969-ig a II. kerület úttörőtítkára, majd a Hazafia Népfront munkatársa, közben 1975-től 80-ig a pusztamaróti tábor vezetője. A táboré, amelyért oly sokat harcolt, amelyet szeretett volna központi vezetőképző táborra fejleszteni. Nem rajta múltott, hogy nem így alakult.

A cserkészetben szerzett természetjáró élmények és tapasztalatok nem csak a pusztamaróti tábor, hanem a vándortábori mozgalom kezdeményezésében és szervezésében is motiválták. Szakírói munkássága is jelentős részben e témakörhöz kapcsolódik (Vár a természet!, Úttörők turisztikai zsebkönyve), de publikációs tevékenysége ennél sokkal szerteágazóbb (Együtt Budapestért /szerkesztő/, Szabadító ének /szerk./, úttörőszövetségi szabályzatok, próbafüzetek, úttörőjátékok, továbbá számos cikk). 1957-től a Nevelési Tanács, az Általános Iskolai Sporttanács, az országos táborozási szakbizottság és úttörőtörténelmi bizottság tagja.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: Szocialista kultúráért (két alkalommal), Kiváló csapatvezető, Aranykoszorús KISZ-jelvény, Úttörővezető Érdemérem, Munka Érdemrend bronz fokozat, A Haza Szolgálatáért Érem, Dunai Árvízvédelemért, Érdemes Véraló, Népfront Munkáért arany fokozat

Novák Ferenc (2012)

A Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya azért döntött úgy, hogy Novák Ferenc (Tata) tevékenységét Vasvári Diplomával ismeri el, mert úgy véljük: bár

Tata munkásságát méltán ismerték el magas – a Vasvári Diplománál úgy lehet, rangosabb – kitüntetések és díjak sorával, mindezek indoklásából kimaradt, vagy az indokoltnál kisebb hangsúlyt kapott egy igen lényeges mozzanat. A Vasvári Diplomával ugyanis Tata kimagasló táncművészi, koreográfusi, rendezői, együttesalapítói és szervező tevékenységén túl, ám mindezekről elválaszthatatlanul pedagógiai (és nem csak táncpedagógiai!), közösségteremtő és -építő munkáját, eredményeit kívánjuk elismerni.

A Bihari Együttes a díj odaítélésnek évében volt 60 éves. Talán nincs is olyan öntevékeny (amatőr) kulturális csoport, együttes, szervezet, amely hat évtizedet megélt! Ennek éltető eleme az az emberformáló közösség, művészetet alkotó pedagógia, amit Novák Ferenc képviselt, noha alap-képzettsége szerint nem pedagógus. Ez a közösségépítő pedagógiai koncepció túllép a néptánc szorosan vett szakmaiságán és egyéniségfejlesztő, műveltséget gyarapító közösségi életformát jelentett. Ez a 60 év titka.

Meggyőződésünk, hogy a Tata által vezetett csoportok, együttesek évtizedeken átívelő létéhez és sikereihez döntő módon járult hozzá, hogy sikerült biztosítani ezeknek a csoportoknak az utánpótlását, és a legkülönbözőbb helyről és közegből érkezett gyerekekből, fiatalokból együttműködő, sőt, együtt élő közösséget kovácsolni.

Azt, hogy mennyire tudatos volt ez az építkezés már a kezdetekben, jól illusztrálja a Táncművészet c. folyóirat 1955. évi 11. számában megjelent olvasói levél:

*„El kell mondanom, hogy nálunk a **Bihari János Táncsoportban**, már tavaly télen megkezdtük az utánpótlás szervezését. A Klauzál-téri és a környékbéli „játászó utcákból” szedtünk össze vagy tizenhat gyereket, lányokat és fiúkat egyaránt. Az idén már, az iskolák tantestületének és szülői munkaközösségének segítségével, két általános iskola és egy középiskolai kollégium csoportját patronáljuk, ami kb. negyvenöt gyerek táncos nevelését jelenti. Mindez a fenntartó szervezetünknek, a HVDSZ VI. kerületi Kultúrotthonának alig okoz gondokat, de annál több örömet és élményt a gyerekeknek és mindazoknak, akik nevelésükkel foglalkoznak. El kell*

mondanom azt is, hogy nem egy szülő, vagy tanár kérte segítségünket valamelyik gyerek neveléséhez, és nagyon sok szép eredményről számolhatunk be.

NOVÁK FERENC

a Bihari János Táncsoport vezetője”

Azt pedig, hogy milyen sikerrel járt a közösségépítés jól mutatja a következő két rövid idézet, mindkettő az „Elmondtuk mi ... Biharisok, Tatának című kötetből:

„A mindenkori vezetők Novák Ferenc örökségének legnagyobb értékét ebben a közösséget alakító, formáló és összetartó pedagógiában látták és látják, igyekeznek ennek szellemében munkálkodni.”

„A mai iskolák megannyi problémája közepette sokszor „elvész a gyerek”. A Bihariban kiemelt helyen van, oda tartozik, második otthona és családja az együttes. Művészi értékek átélése és átadása, a világ közös felfedezése, társas együttlétek összessége forrasztja össze ezt a nem mindennapi közösséget.”

Szakosztályunk – és bizvást kijelenthetjük – a Magyar Pedagógiai Társaság felbecsülhetetlennek és minden gyerekekkel (is) foglalkozó számára példa értékűnek tartja ezt a tevékenységet, és Vasvári Diplomával ismeri el, amelyen az áll, hogy **„a magyar gyermekek és fiatalok körében több évtizeden át kifejtett áldozatos nevelőmunkája elismerésül”**. Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy ehhez nem elég a példa, nem elég az elhatározás; szükséges egy olyan sodró lendületű, ellenállhatatlan személyiség, mint Novák Ferenc. Kívánjuk tehát az elismerés mellé, hogy még sokáig sugározza ezt a közösséget éltető energiát – mindannyiunk javára.

Ancsin Pálné (2013)

Ancsin Pálné, Palik Erzsébet, Erzsike néni egyike a magyar pedagógia „nagy öregjeinek”. De szinte ugyanilyen joggal

mondhatnám, hogy egyike a békéscsabai, tágabban a magyarországi szlovákság „nagy öregjeinek”

1933 június 3-án született Békéscsabán, és szülővárosához azóta is hű maradt. Az evangélikus elemi és a Lórántffy Zsuzsanna Leánygimnázium elvégzése után a Szarvasi Tanítóképző Főiskolán szerzett tanítói oklevelet, szerzett, majd Szabadkígyóson, később Békéscsabán tanító, igazgatóhelyettes, majd 1980-tól igazgató az erzsébethelyi, „jaminai” 6. sz., később Padrah Lajos Általános Iskolában. Közben 1972-ben a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán pedagógia szakot végzett. Vezetése alatt az erzsébethelyi iskola jelentős sikereket ért el: az Oktatási Minisztérium referenciaiskolája lett, labdarúgó tagozatos sportosztály indult, megújult és intenzívebbé vált a szlovák nyelvoktatás.

Békés megyei úttörőelnökként, később az Úttörők Békés Megyei Fórumának elnökeként a magyar úttörőmozgalomban is jelentős szerepet játszott. Megálmodója és fáradhatatlan szervezője a nemzetiségi úttörő kulturális találkozóknak, amelyeket több mint egy évtizeden keresztül éppen az ő irányításával rendeztek Békéscsabán. Szerzője, ill. társszerzője több könyvnek, egyebek között: A magyar úttörőmozgalom 30 éve, Rajvezetők könyve, Képes úttörőmozgalom-történet, a Tapasztalatcsere sorozatban megjelent Közösen: Az úttörőélet pártfogóinak könyve, Viharsarki fiatalok, Az osztályfőnöki munka megújulásáért : Tapasztalatok, következtetések és tanácsok az iskolai gyakorlat köréből. Tevékenységét számos kitüntetéssel, díjjal ismerték el: Oktatásügy Kiváló Dolgozója, Munka Érdemrend ezüst és arany fokozata, Békéscsaba Város "Pro Urbe" díj, Magyarországi Szlovákok Szövetsége - Magyarországi Szlovákokért kitüntetés, Magyar Úttörők Szövetsége – Gyermekéért-díj.

A „nagy öreg” kifejezés használatát ugyan menti, sőt, indokolja éveit száma mellett a tisztelet, de ha nem a múltba tekintünk, hanem mai mindennapi közéleti tevékenységét vesszük figyelembe, az „öreg” kifejezés értelmetlen, hiszen még egy fiatalnak is becsületére válna a sokoldalúság, amellyel Erzsike a közéletben részt vesz. Csak néhány mozzanatot érintve: A békéscsabai szlovák kultúráért alapítvány képviselője, szlovák klubvezető, városvédő,

citeratáborok és sakkversenyek kezdeményezője és szervezője, az Arany Páva díjas Boleráz citerazenekar alapítója, a nemzetiségi vezetők országos találkozójának egyik szervezője. A Barátság c. kulturális-közéleti folyóirat 2012. szeptemberi számában olvasható interjúbán István Anna egyebek között ezt mondja:

„Ugyanilyen fontos a citerának, mint hangszernek a megőrzése is. Ancsin Pálné volt az, aki sok évvel, talán húsz évvel ezelőtt elkezdte összegyűjteni a citerásokat. Azokat a gyerekeket, akik hajlandók voltak a hangszerrel foglalkozni, az egész országból egy táborba hívta és igyekezett képezni őket. Az idősebbeknek egyébként, szinten Erzsike néni kezdeményezésének köszönhetően, majdnem minden Békés megyei szlovák településen vannak citerás csoportjaik.”

Majd egy kicsivel lejjebb:

„Az Áchim és Ady táblát a Városvédő és Városszépítő Egyesület állította, és ebben a munkában szervezetünk vezetőségi tagjai, Somogyi Józsefné, Hankó András és Ancsin Pálné jeleskedtek.”

Donáth László (2013)

Rendhagyó döntést hozott a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya, amikor „a magyar gyermekek és fiatalok körében több évtizeden át kifejtett áldozatos nevelőmunkája elismerésül” adományozott Vasvári Diplomát 2013-ban Donáth Lászlónak ítélte. Rendhagyó, hiszen a díjazott „szakmája szerint” nem pedagógus. De vajon tehet-e egyebet a lelkek pásztora, mint, hogy rá bízott lelkeket – fiatalokat és időseket – gondolzza, ez esetben immár negyed százada a csillaghegyi evangélikus gyülekezetben. S ki vitathatná, hogy a gyerekeknek, fiataloknak mindenkinél nagyobb szükségük van e gondozásra, iránymutatásra, vezetésre, s hogy ebben a gyülekezetben számíthatnak is segítségre? S közülük is a még inkább rászorulókat, a magukra hagyottak számára

hozta létre az egyházközség – ismét csak Donáth László tevékeny közreműködésével – a SION Nevelőszülő Hálózatot.

Rendhagyó a díj odaítélése azért is, mert Donáth László nem a hagyományos értelemben vett gyermekszervezeti környezetben tevékenykedik. Ám jól tudjuk, hogy nem a mozgalom, nem a szervezet a lényeg, hanem a közösség, amelyben az összetartozás élménye az egymás megértésének és segítésének szándékával párosul. Donáth László személyisége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a csillaghegyi gyülekezetben ilyen ifjúsági közösség alakult ki.

Általánosságban is elmondható, hogy tevékenységének meghatározó eleme, szervező ereje a közösség teremtése és éltetése, amelynek csak egy szelete – bár igen fontos szelete – az ifjúsági munka. E mellett persze kimagasló politikai, közirói, karitatív tevékenysége is.

Meggyőződésünk, hogy helyesen döntöttünk, amikor a 2013. évi Vasvári Diplomát Donáth Lászlónak íteltük, és most azzal a kívánsággal nyújtjuk át, hogy legyen ereje és elhivatottsága tovább folytatni ezt a tevékenységet (is), hiszen – Babits-Jónás szavaival élve: **„nincs mód nem menni ahova te küldtél.**

Várad István (2013)

Várad István képzettségére nem pedagógus, műszaki ember, aki a hazai számítástechnikai kultúra fejlesztésében is ért el eredményeket. De a gyerekek amatőr művészeti tevékenysége és az úttörőmozgalom iránti elkötelezettsége hamar, ahogy ezt ma mondják, önkéntesként segítette el az 1957 után élénkülő, színesedő mozgalomban a József Attila regöcsapatig, majd ennek utódjáig a Központi Úttörőegyüttesig. A tánc, ének, hangszeres zene és színjáték, versmondás sajátos ötvözetét teremtette meg korai munkáiban is. Ez kiteljesedett, gazdag pedagógiai munkával telítődött akkor, amikor az Úttörőegyüttes a „nagy testvér elegáns infrastruktúrájával, a központi KISZ együttesel bútorozott össze a Rottenbiller utcában. Legendás táborozások, szerepjátzó akadályversenyek, az ifi-lét organikus harmonizálása az együttes művészeti tevékenységgel, finomra hangolt

közösségi szerkezet, ez jellemezte az együttest. Az együttes "unokái" számára működteti lakásán a "Rozmár klubot", dinasztiai nőnek ki keze alatt. Munkatársai körül kiemelkedik Vadady Ágnes koreográfus (a később az ő tiszteletére Váradi által alapított díj névadója).

Ezenközben az Úttörővezető c. lap műsorrovátát szerkeszti, dalszövegeket ír. Részt vesz a csillebérci művészeti táborok korszakalkotó innovációjában. Ki ne emlékezne Phutkoszra, az 1983. évi ógörög szaktábor sztratégoszára?

Váradi küzdő gyermekjogvédő is. Egy ciklusban, a 90-es évek elején társelnöke volt a Gyermekérdekek Magyarországi Fórumának, melynek alapító tagja volt.

Részt vesz a Magyar Drámapedagógiai Társaság megalapításában, drámapedagógiai írásokat publikál, tanfolyamokat vezet, előadásokat tart.

Új pályát jelentett az éppen negyedszázada a Ferencvárosban 1988-ban életre hívott Garabonciás történelmi társastánc együttes, melyet haláláig vezetett. A díszpolgári címmel is elismert munka itt új, alkotóművészi dimenziókkal gazdagodott, megannyi táncjáték ötletgazdája, alkotó tervezője (Aranyos Ágota és Tarcsa Zoltán, Péter Boglárka együttműködésével). A gyermekszabadidő és iskolai világ mai körülményei közepette egy ekkora létszámú és határfokú, nemzetközileg is jegyzett alkotó gyerekközösség egyben tartása maga is teljesítmény. Váradi jó szemmel válogatta ki, illetve nevelte alkotótársait.

Műveiből: (társszerzővel): Ókori görögök, mai gyerekek.

Tankönyvkiadó, 1988, Budapest; Küzdelem és játék. Tanári kézikönyv a sportiskolai dráma tantervhez. Csanádi Árpád Általános Iskola, Középiskola és Pedagógiai Intézet

Kerner Erzsébet (2014)

A Vasvári Diploma 2014. évi kitüntettje – bár nem tudhatta, hogy ő a díjazott – nemrég állította össze eddigi táborozásainak listáját, ami 82 tételből áll. 82 tábor, amelyben az elmúlt 51 évben gyerekként, ifiként majd felnőtt vezetőként vett részt. Méltatás helyett talán elegendő lenne

ez a lista is, vagy a vele készült interjú, amely az Interneten a www.emlekpontok.hu_oldalon látható-hallható, de Kerner Erzsébet sokoldalú tevékenységének ez is csak egy részét mutatja be.

Munkahelyeinek felsorolása nem túl hosszú: 1975-től 1978-ig Apostagon, majd 1978-tól Szalkszentmártonban tanít matematika-fizika szakos tanárként.

Gyermekként őrsvezető, apostagi éveiben rajvezető, majd 1978-tól a szalkszentmártoni 3143. sz. Petőfi Sándor Úttörőcsapat – melyben 1961-ben lett kisdobos, majd úttörő és ifivezető – vezetője, 1985-től 1990-ig a Bács-Kiskun megyei táborozási szakbizottság tagja. Számptalan táborozást, kirándulást szervezett, ezek jelentős hányadát kerékpáron, hiszen – mint mondja – Szalkszentmárton kerékpáros falu. Fontosnak tartja, hogy 1990 előtt minden második gyerek eljutott táborba. *„Büszke vagyok arra, hogy az alföldi gyerekek segítségével kirándulásokon és az általam szervezett több mint 50 táborban ismerkedhettek és ismerkedhetnek meg hazánk szépségével, nevezetességeivel”* – írja magáról.

Ma is vezetője a folyamatosan működő úttörőcsapatnak, amely nem zárt szervezet, hiszen bárkit szívesen látnak programjaikon.

Munkáját a település is elismeri, csaknem 1994 óta képviselő Szalkszentmártonban, két cikluson keresztül alpolgármester volt. Pedagógus-úttörővezetői tevékenységéért a Kiváló Úttörővezető, Gyermekéért Érdemérem, Gyermekéért Díj kitüntetésekben részesült.

De van valami, ami talán még a kitüntetéseknel is fontosabb. A már említett interjújában azt mondta: *„A gyerekek szemének csillogása nekem elég”*. Kívánjuk, hogy még hosszú ideig legyen része ebben az örömben.

Neuwirth Annamária (2014)

néptáncpedagógus, koreográfus és közösségépítő .

Debrecenben született 1950-ben. Tanulmányait szülővárosában végezte, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen kémia-fizika szakos tanár diplomát szerzett. Táncal 1962-ben, a helyi úttörőcsoportban

kezdt foglalkozni, 1965-ben a Debreceni Népi Együttes tagja, 1967-ben pedig az utánpótlás csoport vezetője lett. 1969-ben Dr. Béres András együttesvezető asszisztensévé nevezték ki. Meghatározó személye a hajdúsági főváros néptáncéletének. 1975-ben Foltin Jolán és Novák Ferenc hívására Budapesten, a Bihari János Táncegyüttes asszisztenseként folytatta tevékenységét. Jelenleg az együttes művészeti vezetője és a Bihari János Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója.

Újabb képzésekkel növelte tudását. Megszerezte a Népművelési Intézet „A” kategóriás diplomáját, majd a Magyar Táncművészeti Főiskola néptáncpedagógus szakát. A Műszaki Egyetem oktatási vezetői szakát is elvégezte.

Neuwirth Annamária több évtizedes tevékenysége alatt az ország egyik legelismertebb néptáncpedagógusa lett. Nevéhez fűződik, hogy a mindenki számára nagyon nehéz táncjelírás egy könnyen megtanulható módszertanát kidolgozta. Több fontos koreográfia jelzi alkotómunkáját. Csoportjai és koreográfiái meghatározó szerepet töltek be a korosztály számára szervezett megméretéseken, fesztiválokon, lett légyen az Úttörő Néptánc Fesztivál, Gyermektánc-antológia stb. A bemutató csoportvezető szerepét fokozatosan az értő és pártfogó zsűritag szerepére cserélte. Kortársaival, Foltin Jolánnal, Karcagi Gyulánéval, Salamon Ferencnével - összefoglalva a gyerekneptánc mozgalom korábbi eredményeit, bennük saját kísérleteit - kidogozta azt a tananyagot és a hozzátartozó taneszközöket, melyek megalapozták az iskolai néptáncoktatást. Ez a munka közvetlen előzménye volt annak, hogy a tánc 1995-ben beépült a Nemzeti Alaptantervbe.

1981-ben a Népművelési Intézet keretei közt létrehozott Néptáncosok Szakmai Házának vezetője lett. Később ez az intézmény alakult át a Hagyományok Háza megfelelő osztályává. Tevékenysége keretén belül nagyon nagy jelentőségű volt az a kutatói és módszertani munkája, melyben a gyermekneptáncpedagógusok munkáját fejlesztette. Neuwirth Annamáriának nagyon sok koreográfiáját táncolják művészeti alapiskolákban illetve gyermekegyesületekben. Fáradhatatlanul járja az országot. Tanfolyamokon, táborokban, együtteseknek tanít. Sok kiadvány

szerzője vagy társszerzője. Nagy értékű a különböző kiadványokban táncjelírással lejegyzett koreográfiák sokasága. Ehhez Magyarországon csak 3-4 ember ért, Neuwirth Annamária az egyik.

Ezen közben folyamatosan végzi tanári munkáját egy kispesti általános iskolában. Megbecsült, szeretett pedagógus itt is.

A mozgalompedagógia szempontjából fontos mozzanat életútjában, hogy vezető szerepet vállalt a rendszerváltás után egy új gyerek- és serdülőmozgalom megszervezésében, irányításában. 2004-től 2008-ig, nyugdíjazásáig az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület ügyvezető igazgatója volt. A VII. Nevelésügyi Kongresszus gálaműsorának rendezője volt.

Gergely Ferenc (2015)

1932-ben született Vácon, szülei mindketten néptanítók voltak. 1955-ben végzett a Szegedi Egyetem Bölcsészettudományi Karán történelem szakos középiskolai tanárként. Fontos tapasztalatokat szerzett az ifjúsági munkáról cserkészként. Tanári pályáját a bajai III. Béla Állami Általános Gimnáziumban kezdte, majd 1965-től a budai Arany János Általános Iskola és Gimnáziumban dolgozott 1988-ig, közben 1966-tól 1980-ig ugyanitt a középiskolai fiúkollégiumot vezette. 1988-tól 1992-ig az OIHK (Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár) főmunkatársa volt.

Behatóan foglalkozott pedagógiai, módszertani, oktatásszervezési kérdésekkel, ezen kívül számos történeti témájú könyve és cikke jelent meg. Fáradhatatlanul kutatja a magyar gyermek- és ifjúsági mozgalmat, a magyar gyermekvédelem történetét, de behatóan foglalkozott egykori intézményei történetével is.

Főbb művei: A történelemtanítás módszertana; A tanulók kollégiumi beilleszkedésének pszichológiai kérdései; KISZ : a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség története, 1957-1989; Baja – 1956; A magyar gyermekvédelem története (1867-1991); A magyarországi cserkészlet története; A Gyermekbarát Mozgalmak története és válogatott dokumentumai (1917- 1997); Hazádnak

rendületlenül (A bajai III. Béla Gimnázium 1956-ban menekülésre kényszerült diákjainak visszaemlékezéseiből); Egy pillantás a református egyház két világháború közötti ifjúságpolitikájára. A Soli Deo Gloria Szövetség története, 1921-1950. (Kézirat.); Az Arany János Általános Iskola és Gimnázium Jubileumi Évkönyve (szerk.); (Kiss Györggyel): Horthy leventéi;

Mihályi László (2015)

Gyermek- és fiatal korának meghatározó élménye az Úttörővasút, ahol a közösségben önként végzett munka örömét élhette meg, és a pesterzsébeti 6. sz. Trencsényi-Waldapfel Imre Területi Úttörőcsapat, melynek ifjvezetőjeként nem csak mozgalmi tapasztalatokat szerzett, hanem társakra és barátokra talált, és ahol a demokrácia – néha bizony röggös – útjait is megtapasztalhatta.

E két szervezett szerzett tapasztalataira építve alapította meg 1995-ben, és vezeti azóta is az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesületét (IFELORE), amely azóta is eredményesen működik országszerte. A szervezet az életmentési-elsősegélynyújtási ismeretekre való felkészítésen túl egészségmegőrző programokat és ifjúsági vezetőképzést is szervez. Az egyesület a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Szövetség (NEGYISZ) és a Gyermek- és Ifjúsági Konferencia (GYIK) alapító tagja. Jelmondata: IFELORE az egészség képviselője! Gyökereire és talán egy kicsit elkötelezettségére is utal az évente megrendezett hagyományos őszi Csillebérci Ifjúsági Találkozó (az elődszervezet is figyelembe véve 1952-óta) és az 1953 óta évente megszervezett nyári táborozás vagy építőtábor.

Vasvári Diplomások betűrendben

dr. Alberth Béláné (2010)
Ancsin Pálné (2013)
Bagu Balázs (2010)
Balázs György (2012)
Basa László (2005)
Bodolay Géza (2002)
Csáki Zsolt (2006)
Derzsi Ottó (2012)
Donáth László (2013)
Feith Bence (2004)
Gergely Ferenc (2015)
Kerner Erzsébet (2014)
Kondor Endre (2006)
Laurenszky Ernő (2004)
Mihályi László (2015)
dr. Nádházi Lajos (2009)
Neuwirth Annamária (2014)
Novák Ferenc (2012)
Rakó József (2009)
Réthei-Prikkel Lajos (2003)
Rikker József (2001)
Senkálzsky Endre (2006)
dr. Tóth Hózsef (2008)
Trencsényi László (2007)
Váradi István (2013)
Várhelyi Miklós (2006)
Wild Katalin (2011)

**A Mozgalompedagógiai füzetek sorozat
eddig megjelent kötetei:**

Magyar gyermek- és serdülőkori szervezetek a rendszerváltás idején (2010)

Fehér Éva: Rekviem egy közösségért. Az Úttörőegyüttes születése és végnapjai (2010)

Trencsényi László: A magyar úttörőmozgalom választásai 1957-1987 (történeti vázlat kísérlete) (2011)

Dr. Tóth József: Lobogó láng (2012)

Pataki Gyula: Ha élet zengi be az iskolát (Pedagógus – hivatás – szolgálat) (2012)

A hagyományok szerepe a gyermekszervezetek tevékenységében (2012)

Dr. Pap István: „Mozgalmas” életem (2014)

Bura Ibolya: A népművészet napszámosa. Keszler Mária élete és írásai (2014)

Vándortáborozás (2015)

Vasvári diplomások (2016)

A kötet megjelenését támogatta a Múltunk Öröksége
Alapítvány.